

Naš prvenstveni napor za priznanje manjšinskih pravic

Vojna na Hrvaškem in vloga manjšine

Absurdna vojna na Hrvaškem postavlja probleme, ki niso omejeni samo na ozemlje dosedanje Jugoslavije. Vse bolj je videti na preizkušnji sama Evropa, saj je zaznati veliko razhajanj in kontrastov znotraj dvanajsterice, ki nas ne morejo pomirjati. Upati je, in delati moramo za to, da bo uspešno napredoval proces evropske integracije, in to ne le na gospodarskem, a tudi na političnem nivoju. Med drugim bo najbrž prav to model povezovanja tudi suverenih držav, ki so oziroma bodo nastale na področju dosedanje Jugoslavije. Ko bo seveda to mogoče; za to pa mora tudi Evropa v veliki meri prispevati.

Za to, kar je naredila na Hrvaškem doslej, si je Evropa zaslužila različne ocene, kar je pa verjetno še dodaten dokaz, da ni enotna oziroma da ni monolit. Tako niso enotne politične sile različnih evropskih držav: levica si prizadeva, da bi v posameznih državah kot tudi na mednarodnem nivoju izoblikovala, zagovarjala in vodila tako politiko, ki bi omogočila, da bi prišlo do uresničitve vseh demokratičnih težnj v Evropi (od afermacije suverenosti posameznih narodov dalje) po mirni, demokratični poti. Kajti, žal, hujšega ne gre nikoli povsem izključiti, še toliko manj pa v teh zadnjih časih. Če naj pretiravamo, potem lahko rečemo, da mora biti glavni cilj to, da pride tokrat do nove državne in meddržavne ureditve v Evropi po mirni poti. Po mirni poti, ker je v prejšnjih dveh primerih v tem stoletju prišla do novega evropskega zemljevida s svetovnim vojnam!

Evropski demokristjanski "tabor" je na videz zelo miren in prepričan v sprejemanju stališč tam, kjer imajo ta stališča zgolj političen pomen in ostanejo brez konkretnega učinka. Tako se demokristjanska internacionala, njen predsednik Piccoli, njihovi predstavniki v Evropskem svetu, predsednik F-Jk Biasutti (seveda, ko ne gre za uradne akte deželnega sveta...) izrekajo za takojšnje priznanje neodvisnosti Slovenije in Hrvaške, a se vlade, ki so v njihovih "rokah" izrekajo in obnašajo drugače. Brez doslednosti in verodostojnosti!

Kajti - in to nas v tem zapisu najbolj zanima - da nimajo tista stališča prave verodostojnosti, dokazuje tudi naš konkreten primer. Kako naj Slovenci v F-Jk verjamemo demokristjanom, ko se ti "zavzemajo" za samostojnost, suverenost in neodvisnost slovenskega naroda, ko pa vemo, da so prav oni tisti, ki že desetletja izkoriščajo vprašanje odnosa do slovenske manjšine v Italiji v politične namene in nam zato republika še ni zagotovila priznanja normalnega statusa z zakonom. Še pred nedavnim nam je Andreottijeva vlada ponudila zakonsko rešitev (t.i. Maccanicov osutek), ki je prej sredstvo za ustvarjanje družbene etnične konfliktualnosti kot sredstvo za rešitev naših vprašanj. Tudi bolj ali manj prikrito vsiljevanje formule recipročnosti v

uradni obliki, z vprašanji italijanske manjšine v Sloveniji in na Hrvaškem, se nam v teh časih in razmerah zdi kar sumljivo. Vprašanje etnično kompleksnih mešanih ozemelj oziroma reševanje le-tega z ureditvijo statusa narodnih manjšin je bilo vedno prvenstvenega pomena in je v Evropi, ki se spreminja, pravzaprav osnovnega značaja. Gre za osnovno vprašanje demokracije, torej za nekaj načelnega, kar pomeni, da ne more to postati sredstvo urejanja meddržavnih odnosov. Zato mora biti to vprašanje načelno opredeljeno v okviru KVSE, kjer so zastopane vse države evropske celine, zato morajo biti na konferenci v Haagu opredeljene zadevne rešitve, za jugoslovanski prostor, za konkretne rešitve pa mora poskrbeti vsaka država za svojo realnost.

Italija, ki se kot matica upravičeno zanima za usodo italijanske manjšine v Istri, mora vsekakor urediti naš položaj! Kot manjšina moramo zato obnoviti naš pritisk in angažirati demokratične italijanske sile. To bi moral biti odslej naš prvenstveni napor v tem obdobju, ko prizadeto sledimo dogodkom na Hrvaškem in se zavzemamo za priznanje neodvisnosti Slovenije. S prizadevanjem za slovensko priznanje naše manjšine v Italiji bomo najbrž na politični ravni največ prispevali tudi prizadevanjem republike Slovenije.

Orožje ne more rešiti problemov Jugoslavije

Poslanica Occhetta Karavani za mir

Nekaj stotin pripadnikov mirovniških in demokratičnih gibanj in organizacij je v prejšnjih dneh z avtomobili in avtobusi odpotovalo iz Trsta proti Sarajevu na veliko manifestacijo za mir v Jugoslaviji (na sliki M. Magajne). Organizatorjem in udeležencem Karavane miru je vsedržavni tajnik Demokratične stranke Levice Achille Occhetto tako v osebnem imenu kot v imenu stranke pismeno izrazil popolno solidarnost in podporo. Po ugotovitvi dramatičnosti položaja, ko se nadaljujeta trpljenje in tragična veriga smrti nedolžnih občanov, katerih edina krivda je pripad-

Tov. Fassino na odprti seji Tržaškega komiteja DSL

Soodvisnost neizbežna tudi za države naslednice Jugoslavije

V konferenčni dvorani gledališča Miela (v pritličju Doma pristaniških delavcev) se je 24. septembra oddržala seja Tržaškega komiteja DSL na temo: Stanje v Jugoslaviji in stališče DSL o mednarodnih problemih. Naj omenimo, da poročilo tajnice Perle Luse, diskusija in zaključki tov. Fassina, ki pri vsedržavnem vodstvu stranke odgovarja za resor mednarodnih vprašanj, so bili podani v navzočnosti predstavnikov tržaškega tiska in informiranja, kar ni običajno za take diskusije ne pri nas ne pri drugih strankah. Vendar je jasno, da možnost resničnega pluralizma mnenj in njih uveljavitev se realizira samo s predpogojem, da jih ljudje poznajo.

Jugoslovanska tematika je v ospredju svetovnega dogajanja, zato je jasno, da ji sledimo z velikim sočutjem in zaskrbljenostjo. Res je pa tudi, da je Trst — ob navzočnosti Slovencev, ki imajo družinska, kulturna in delovna vsakdanja razmerja s Slovenijo in Jugoslavijo — mesto, ki je življenjsko in na raznolike načine povezano s svetom, ki se odpira na Vzhodu in odlična opazovalna točka za to kar se na Vzhodu dogaja. Poleg posebno zaželenih prispevkov tovariša Palčića, predsednika SKGZ in tovariša Battellija za Italijansko Unijo, ki pričata, kako DSL priznava izredno važnost vloge in mnenja manjšin tukajšnjih krajev in kako želi biti o tem neposredno obveščena, so v diskusijo posegli tovariši Forni, Iskra, Gag-

■ Tov. Piero Fassino (levo) na seji Tržaškega komiteja Demokratične stranke levice v gledališču Miela. Ob njem Claudio Tonel in Perla Lusa. (Foto Magajna)

liardi, Costa, Poli, Bordon, Spadaro, Ruffino (deželni tajnik DSL), Budin, Citti, Omero. Čeprav se je razvila z različnimi naglasi, ali pa tudi kritično do določenih ocen, lahko trdimo, da je razprava potrdila poročilo, ki ga je uvodno podala tajnica Perla Lusa. O tem je delno in kolikor je bilo mogoče poročal že dnevni tisk. Tukaj bi poskušali vsaj v važnejših obrisih povzeti temeljne točke zaključkov tovariša Fassina. Stanje na jugoslovanskem prostoru se vsakodnevno in sunkovito spreminja, zato se tudi stališča DSL morajo temu dogajanju stalno prilagajati. V tem momentu zahteva po priznanju Slovenije in Hrvaške ali pa priznanje kot tako, če temu ne sledijo dejanja in rešitve, ki zaobjamejo cel jugoslovanski prostor, bi predstavljalo le trenutno dejanje, nek abstrakten alibi, ne pa realistično in daljnosežnejšo rešitev. Potrebno je graditi pogoje za politično rešitev med vpletenimi akterji. Izhajati je treba, realistično, iz realnega stanja stvari, truditi se za uresničitev sedanjih možnih rešitev, zavedajoč se, da živimo v dobi epohalnih sprememb, ki se ne bo kmalu in tudi ne neboleče zaključila.

Realno je, da Jugoslavija, taka kot je nastala v vojni in je obstajala do sedaj, že danes ni več. Vzrok temu dejstvu moramo iskati v globalni krizi, ki je zaobjela države komunističnega družbenega ustroja od Sovjetske zveze do Jugoslavije. Za Jugoslavijo pa moramo upoštevati še specifične razloge njene krize: to, da je naenkrat zmanjkala karizmatičnost tov. Tita; da je Jugoslavija nastala in da se je lahko obdržala kot sad povojnega ravnotežja sil v Evropi in v svetu; ki je danes prenehala; deflacija, ki jo je v ustroj države vnesel samoupravni sistem, kar je dokazalo še enkrat, da je nemogoče da bi se reformiralo in decentraliziralo gospodarski sistem, brez reforme političnega sistema v celoti.

Nihče danes ne more braniti ene Jugoslavije, ki je ni več ampak nihče danes ni v stanju vedeti ali predvidevati kateri bodo izhodi te krize. V takem položaju je obvezno izhajati iz sledečih predpostavk: Jugoslavijo označuje vses-

transka etnična in jezikovna kompleksnost in je nemogoče si zamišljati etnično homogenih državnih tvorb na tem prostoru, z edino izjemo Sloveniji. Vsestransko in neobhodno se je razplamtela želja po neodvisnosti in suverenosti, ki je ni mogoče prezreti. Prizadevati si je treba za rešitve, ki bi danes bile sprejemljive.

DSL torej predvideva bodoči obstoj neodvisnih in suverenih republik, katerih bodo morale biti spoznamno začarane meje, in v katerih bodo morale nujno obveljati priznavne zaščitne norme za narodne manjšine. Meje predstavljajo kamen spotike, ki ga ni mogoče zadobiti in ki trenutno onemogoča mednarodno priznanje: meja je tista, ki trdijo Hrvati ali pa tista, ki jo na terenu držijo Srbi? Tako da, medtem ko ni dvoma o političnem priznanju novonastalih državnih tvorb, temu ne more za sedaj slediti diplomatsko priznanje, ki bo upoštevalo cel krizni prostor, ki danes ne nudi gotove in definirane podobe. Potrebno bo izoblikovati rešitve za nove meje istočasno pa zagotoviti svetu spoštovanje humanih pravic posameznikov, skupin in manjšin. Ni mogoče si zamišljati vseh teh korakov v novo smer, ne da bi mislili na reorganizacijo in reintegracijo celotnega jugoslovanskega prostora. Ob koncu tega stoletja pojem države istovetne z enim narodom je preživet in taka oblika družbeno-politične institucije polagoma je začela proces izumiranja po cellem svetu. Evropska gospodarska skupnost (EGS), se pravi eden med najbolj vsestransko razvitimi deli sveta, je živa priča tega procesa. Posamezne suverene države se povezujejo med sabo in istočasno izročajo dele svoje suverenosti, ne da bi se je absolutno odrekle, višjim oblikam integriranih institucij. Več takih procesov je danes prisotnih in se odvijajo na kontinentalni ravni ali pa imajo vsaj podcelinsko razsežnost. Mednarodna integracija, medsebojna soodvisnost je neizbežna tudi za države naslednice Jugoslavije.

Ta perspektiva in sodelovanje v iskanju te poti so najboljša pomoč za izhod iz te krize in, obenem, največje jamstvo za trajen in pravičen mir na Balkanu.

BORIS ISKRA

Po dogodkih v Sovjetski zvezi

Zgodovina samo po sebi ne more biti dobra ali slaba

Za nami je poletje, kakršnega že dolgo nismo doživeli. Začelo se je v Sloveniji, nato Hrvaška, nato pa poskus državnega udara v Sovjetski zvezi. Če bi hoteli z enim pridevnikom označiti vse te dogodke, bi lahko rekli, da so anahronistični, izven zgodovinskega dogajanja našega časa. Ta leta so se namreč vrstili dogodki, ki so kolo zgodovine tako hitro zavrteli, da nihče ne more več pomisliti, da bi uporabil sredstva, ki so bila uspešna še pred kakimi desetimi leti. Koliko krat smo brali, da so to zgodovinski dogodki in čeprav smo te besede morda že sili, je edina pravilna. Takšni dogodki pa povzročajo v ljudeh velike dvome. So zadnje spremembe dobre ali slabe?

Zgodovina ne more biti dobra ali slaba. To je redosled dogodkov, ki imajo svoje vzroke in svoje posledice. Sovjetska država, ki je desetletja bila zgled za milijone delavcev in zatiranih v vsem svetu, je razpadla. Partija je bila

razpuščena. Kje je vzrok? Osnovni vzrok vidim v tem, da ni imela opozicije. Vsak, ki je karkoli kritiziral, je bil ožigosan kot sovražnik, izgnan ali zaprt. Kako se lahko razvija takšna družba? Kdo je tako brezhiben, da ne potrebuje, da bi ga kdo opozarjal na napake? Kakšne bodo posledice tega razpada? To nam bodo pokazala leta, morda desetletja. Dejstvo je, da so se odprli veliki problemi. Kdor je skušal z državnim udarom vse to ponovno utišati, živi izven zgodovine. Lahko bi mu uspelo le reševanje problemov prenesti še za kako leto. Na srečo mu ni. Kajti to bi pomenilo veliko novega trpljenja: zatiranje vseh nacionalnih gibanj, vseh političnih strank.

Ugodni konec poskusa državnega udara ne jamči, da bo vse trpljenje odpravljeno. Problemi so resnični in so zelo veliki. Prebivalstvu velikih mest grozi lakota, gospodarstvo je v razsulu. Toda

novi zavezništvo med naprednimi silami se bo lahko vsaj lotilo njihovega reševanja.

Razkroj Sovjetske zveze pomeni velik udarec tudi za nas, ki smo upali v mirno demokratizacijo države. Toda nikjer ni zapisano, da se samostojne republike ne bodo same razvijale bolje kot če bi umetno ohranili ogromno državo. To velja tudi za Jugoslavijo. Seveda, poiskati bodo morali nove oblike sodelovanja, saj je, upam, vsem jasno, da danes ni več držav, ki bi bile v vsem neodvisne in samozadostne. Neki dan so na slovenskem radiu razlagali, da bolnišnice v Sloveniji ne morejo nuditi osnovne oskrbe bolnikom, ker jim primanjkuje material, ki ga proizvajajo nekje v Vojvodini. Lahko bi ga kupili na Zahodu, a je predrag. To so veliki problemi, ki jih bodo morali rešiti. Z vojno jih ne bodo rešili, s prekinitvijo odnosov tudi ne.

TČ

Pogovarjal se je tudi s predstavniki manjšine

Tržaški obisk Milana Kučana

■ Predsednik Slovenije Milan Kučan se je med svojim nedavnim obiskom v Trstu sestal s predsednikom Dežele Biasuttim in drugimi predstavniki krajevnega upravno-političnega življenja, pogovarjal pa se je tudi s predstavniki Slovencev v Italiji (na sliki) ter sodeloval pri predstavitvi knjige Dnevi Slovenije.

Po krizi po odstopu predsednika Criscija

Delo DSL v goriškem pokrajinskem svetu

Na goriški pokrajini je bila več časa kriza, ker je moral predsednik Gianfranco Crisci odstopiti. Po politični krizi se je dejavnost DSL na Pokrajini osredotočila na pokrajinski statut, ki je bil s strani opozicije sprejet, vendar s pripombo DSL, da še vedno ostane odprt problem odobritve zakona o globalni zaščiti Slovencev v Italiji in da v pokrajinskem statutu ni dovolj poudarka na zaščiti pravic slovenskega življa. DSL je dosegla, in dobila v podporo glasove večine (KD, PSI, PRI, in Slovenske skupnosti), da se poseže pri italijanski vladi in se ponovno predlaga, da se hitreje in brez zapletov pride do odobritve zakona o globalni zaščiti Slovencev v Italiji.

Hkrati je bil tudi odobren 1. člen goriškega pokrajinskega statuta, ki se tako glasi: "Goriška pokrajina priznava prisotnost slovenske narodne skupnosti in drugih kulturno — etničnih skupnosti kot so furlanska, Bisiaki in Gražežani".

Skupina DSL na goriški pokrajini se je poleg drugih dotaknila še splošnih problemov prebivalstva. Praktično je bila podčrtana zamuda pokrajinske administracije glede odpravljanja odpadkov; glede neresene problematike brezposelnosti; glede voznosti cest in liberalizacije avtocestnega odseka Villesse—Lisert in prometa po glavni cesti Gori-

ca—Trst skozi Dol. Dotaknila se je tudi problema gradnje nove bolnišnice za vso pokrajino in drugih raznih specifičnih težav na področju zdravstva.

Treba je tudi izluščiti nekaj interpelacij in posegov v prid Slovencev, in v prid kulturi sožitja v goriški pokrajini.

Znano je namreč, da na Trziškem območju deluje konzorcij, ki vodi in finansira Javni Večnamenski Kulturni Center—Centro Culturale Pubblico Polivalente, ki se nahaja v velikih težavah. Treba je omeniti, da ta konzorcij podpira od vsega začetka tudi doberdobska občinska Uprava. Komisija za slovenska vprašanja, v sklopu Javnega večnamenskega centra je brez dvoma ena najbolj aktivnih slovenskih organizacij v Laškem. Pokrajinska svetovalka Aleksandra Devetak je posegla v prid Javnega večnamenskega centra z zahtevo, da se samo pokrajinsko predsedstvo zavzame za odobritev finančnih podpor Centra za uresničitev informatizacije svojega knjižničarskega sistema, ki povezuje kar osem občin tržiškega območja in doberdobskega Krasa. Devetakova je tudi zahtevala, da se na vsem pokrajinskem ozemlju poveže in informatizira vse knjižnice, ki so pod javnimi upravami.

MARKO JARC

Iz letnega poročila Svetovne banke

Tretjina svetovnega prebivalstva živi pod ravnijsko revščine

Poročilo svetovne banke je vsako leto priložnost za razmislek o položaju na naši Zemlji, ki pa enako redno ostane brez nadaljnjih ukrepov. Podatki so vse bolj popolni. Tako daje letošnje poročilo kolikor toliko zanesljive podatke tudi o položaju v bivšem vzhodnem bloku, ki so bili doslej zakriti. Raven revščine zavod postavlja na 580 dolarjev državnega bruto proizvoda na osebo. To seveda ne pokaže dejanskega življenjskega standarda, saj dobro vemo, da so lačni tudi ljudje, ki živijo v najbogatejših državah, na primer v tistih, ki imajo zaradi nafte najvišje prejemke, ti pa ostajajo v rokah nekaj družin. Kljub temu pa podatek lahko nakazuje, katere države so v celoti revne, torej kje niti ne bi bilo možnosti, da bi zadostile osnovnim potrebam prebivalstva.

Na čelu armade revnih ostajajo afriške države južno od Sahare in južnoameriške države. Kmalu za njimi pa najdemo bližnjo Poljsko, ki si kljub obilni tuji pomoči ni znala še pomagati: proizvodnja je lani padla za 10 odstotkov, industrijska pa za 20. Vzhodnoevropskim državam pomeni največji udarec, ko morajo plačevati po tržni ceni surovine, ki so jih do pred kakim letom prejemale po političnih, lahko bi rekli simboličnih cenah v okviru SEVa. Na primer nafta iz Sovjetske zve-

ze. V Aziji se iz skupine revnih držav, oziroma tistih, ki so vse bolj revne, rešujeta le Indija in Kitajska. Podatki o slednji pa so dvomljivi, saj se veliko piše o tem, da sploh ni znano točno število prebivalcev. Družine namreč skrivajo otroke iz strahu, da bi bile kaznovane, ker jih imajo preveč. Znano je, da za otroke po drugem plačajo nekakšen davek in celo lahko izgubijo delovno mesto ali vsaj funkcijo v partiji. (Dokaz, kako se tako pametno načelo — omejevanje rojstev — ne more imeti uspeha, če se ga uveljavlja s prisilo).

Kaj storiti? Strokovnjaki Svetovne banke, ki je, med oklepaji rečeno, pod skoraj popolnim nadzorstvom ZDA, saj te razpolaga s četrtno delnic, so letos korenito spremenili svoje nasvete. Doslej so zagovarjali načelo, da gre pomagati državam, da zagotovijo potrebno izobrazbo, zdravstvo in infrastrukturne posege. Izkazalo pa se je, da podpore državam marsikdaj pomenijo nove naložbe v oborožitev in nove vojne, velik del sredstev pa izgine v žepih raznih funkcionarjev. Zato se zavzemajo za neposredno financiranje gospodarskih podjetij. Tudi sami se zavedajo, da bi to utegnilo pomeniti veliko nevarnost na primer za okolje, saj bi še povečali izkoriščanje na-

ravnega bogastva ne glede na posledice. Obenem bi države še težje zagotovile osnovne usluge. Brez izobraževanja iz zdravstva, ali cest in vode, tudi gospodarstvo ne more napredovati. Zadevo otežujejo še potrebe vzhodnoevropskih držav, ki so ogramne, tako da bodo sredstva, ki so bila prej namenjena le Afriki in Južni Ameriki, odslej širše razporejena.

Vsa stvar je skrajno težka, banka pa daje rok največ osmih let za njeno rešitev, v nasprotnem primeru bo množično umiranje za lakoto spet aktualno kot je bilo v minulih stoletjih. Preden se bodo ljudje vdali v to pa lahko pričakujemo ne le val priseljencev v razvite države, temveč mnogo hujše stvari.

TČ

darovi in prispevki

- BOGATEC Emil — Devinščina — 88.000 lir.
- V spomin na Mimita Stuckler daruje žena Olga 100.000 lir za sklad DELA in 100.000 lir za sekcijo PDS Trebče.
- V spomin na Mimita Stuckler daruje Carmelo MILKOVIC 10.000 lir, Gizela ČUK pa 20.000 lir za sklad DELA.
- V spomin na Mimita Stuckler daruje Aldo RUSTJA 30.000 za sekcijo PDS Trebče. V počastitev spomina Mimita Stucklerja darujeta Stanka in Ivanka HROVATIN 50.000 lir za sklad DELA.
- V počastitev 13. obletnice smrti tovariša Silvanota Pettiroso daruje žena Santina 50.000 lir za sklad DELA.

Fašistični mazači spet na delu

Fašistični mazači so prejšnji teden spet razsajali po naših vaseh ter mazali spomenike in obeležja padlim (na sliki M. Magajne pomazani spomenik v Križu).

Pokrajinsko vodstvo DSL je ostro obsodilo novi napad na mirno sožitje in zahtevalo kaznovanje krivcev ter večje policijsko nadzorstvo.

Občinska svetovalka DSL Anamarija Kalc pa je predstavila ustrežno resolucijo v tržiškem občinskem svetu.

Prispevajte v sklad DELA

Obdobje sprejemanja občinskih statutow v zaključni fazi

Ključno vprašanje odnos do manjšine

Obdobje sprejemanja občinskih statutow je v zaključni fazi, saj zapade termin 17. oktobra. Nekatere uprave so o tem pomembnem dokumentu že sklepale, pri drugih pa ravno v teh dneh teče razprava. Zanimivo bo ugotoviti, koliko občin v Italiji se bo držalo predpisanega termina, predvsem zato, ker je za sprejem, tega akta potrebna dvotretjinska večina.

Na Tržaškem sta občini Dolina in Milje že sprejeli statut; ostale uprave, med katerimi tudi Pokrajina, bodo to storile v bližnji prihodnosti. Ključno vprašanje je seveda tudi tokrat odnos do slovenske manjšine v Italiji, oziroma predpisi glede rabe slovenskega jezika ter ostali aspekti razvoja naše skupnosti. Ponovno prihaja do izraza zaprtost tržaških političnih krogov do nas: lepe besede o sožitju, o demokraciji, o spoštovanju človekovih pravic, o kulturi miru..., ki jih slišimo ob raznih prilikah s strani tržaških politikov, ki sestavljajo večino teh uprav, ne najdejo prostora, ko je treba konkretno ukrepati v prid Slovencev v Italiji. Koliko besed smo v teh dneh slišali o zaščiti italijanske skupnosti tako v Sloveniji kot na Hrvaškem in o nujnosti, da je ta zaščita enaka. To je isto, kar sami zahtevamo zase že toliko let; in vendar ni poslušna. In tokrat, pri statutih, ne gre za pridobivanje nekaterih novih pravic, ampak za uradno priznanje naše prisotnosti in za potrditev nekaterih že uveljavljenih pravic. V prihodnjih dneh bo to zelo vroča tema, od katere je odvisen sam obstoj nekaterih večin: videli bomo, kako se bosta KD in PSI ter njihovi manjši zavezniki obnašali.

V občini Zgonik je položaj seveda povsem drugačen, saj je odnos med posameznimi političnimi

skupinami zelo konstruktiven. Komisija, ki je bila zadolžena za pripravo predloga besedila za statut, je s prispevkom predstavnikov DSL, PSI in Slovenske skupnosti pripravila osnutek, ki ga je prejšnji teden predstavila javnosti.

Na srečanju, ki so se ga udeležili predstavniki krajevnih družbenih organizacij, je župan Budin orisal v glavnih obrisih pomembnejše aspekte tega temeljnega dokumenta občine. Še posebej se je zaustavil pri vprašanju popolne enakopravnosti slovenskega in italijanskega jezika, ki jo statut jamči v ustni in pisani obliki in v vseh nivojih delovanja občine. O teh vprašanjih je govora o osnovnih načelih ter v posebnem poglavju; konkretno pa gre le za potrditev obstoječe prakse.

Ne samo kar zadeva slovensko problematiko, ampak tudi ostale aspekte delovanja občinske uprave, bo nov statut samo uzakonil obstoječo realnost. To velja še posebej za razne oblike posvetovanja občanov, to velja za sodelovanje kulturnih, športnih in drugih organizacij pri izbiri občine, ki jih neposredno zanimajo ter še za občinske komisije, za razne oblike sodelovanja z drugimi občinami itd. To seveda še ne pomeni, da ne bi statut prinašal, v skladu z zakonom 142 o krajevnih avtonomijah, tudi nekaterih novosti: jasnost upravnih postopkov, možnost posvetovalnega referenduma, prisotnost državljanovega branilca in drugo. Sedaj so na vrsti občani in njihove organizacije, ki lahko do 7. oktobra predstavijo na občino popravke, predloge. Nato jih bo komisija vzela v pretres, nakar bo o statutu razpravljala še občinski svet.

TAMARA BLAŽINA

Na Goriškem večji posluš za problem uporabe slovenščine

Slovenska prisotnost v osnutkih statutow Sovodenj in Doberdoba

Bliža se trenutek, ko bodo statuti slovenskih in italijanskih občin na Goriškem odobreni in bodo tako lahko kaj kmalu prešli v operativno fazo. S posebno pozornostjo je treba namreč slediti italijanskim občinam v katerih prebivajo Slovenci. O statutih teh občin vemo za enkrat samo to, da je marsikomu slovenščina kamen spotike in se zato polemike vlečejo že nekaj časa. Vendar o statutih italijanskih občin, posebno pa o členih ali odstavkih, ki govorijo o slovenski narodni manjšini v Italiji bo govora v naslednjih številkah našega glasila.

Tokrat bi se najprej dotaknili besedil slovenskih občin in sicer Doberdoba in Sovodenj ob Soči. Osnutki statutow so pripravljene in v besedilih je mnogo napisane glede uporabe slovenskega jezika in pomoči v prid slovenske manjšine v Italiji. Upajmo, da kontrolne oblasti ne bodo klestile prav členov, kjer je govora o rabi dvojezičnosti, saj bi avtomatično zopet zapadli v tisti začarani krog konservativnosti, ki si je italijanska oblast ne utegne otresti kar pol stoletja po zmagi nad fašizmom.

Poglejmo podrobneje statut občine Sovodnje ob Soči.

Že iz prvega člena je razvidno, da bo ob strani italijanskega tudi napis v slovensčini in izvorniku "Sovodnje ob Soči." V tem smislu so dvojezično omenjeni tudi vsi zasebki in vasi, ki sestavljajo občino. V drugem členu statuta se tudi polaga važnost slovenski toponomastiki, ki mora biti enakovredna italijanski. Poleg tega se poudarja, da bodo na smerokazih in v korespondenci z drugimi državnimi ustanovami naši dvojezični. V tretjem členu je predviden občinski prapor z napisom v slovensčini in italijansčini. S četrtem členom se zagotavlja uporaba slovenskega jezika, ker se v njem identificira večina prebivalstva občine. Glede uporabe slovenskega jezika v uradnem življenju občine in v aktih, je izrecno njegova raba omenjena v sedmih členih

statuta (členi št. 5, 24, 26, 33, 35, 38 in 57). V vseh se zagotavlja uporaba slovenščine ob italijansčini, kot popolnoma polnopraven jezik, posebno pa vsak člen posebej poudarja specifično uporabo slovenščine v posameznih organih. V občinskih organih je predvidena raba slovenskega jezika v pisnem in ustnem izročilu (člen 5). Tudi občinskemu tajniku se zagotavlja uporaba slovenskega jezika v pisni in ustni obliki v vseh uradnih aktih, seveda ob italijansčini. V primeru, da je tajnik Italijan, člen št. 24 predvideva posredovanje tolmača ali prevajalca, ki naj bi občinskemu tajniku pomagali pri pisanju zapisnikov in pri prevajanju. V členih 33, 35 in 38 statut predvideva rabo slovenskega jezika v vseh svojih oblikah, ko se gre za peticije, referendume, prošnje in druge oblike stika med občinsko upravo in občani. Posebnost ima tudi člen 35, kjer je izrecno napisano, da se posveča posebno pažnjo tistim organizacijam, ustanovam ali podobnim, ki si prizadevajo za razvoj, vrednotenje in ohranitev slovenske besede in kulture. V ta namen člen zagotavlja tudi gmotno pomoč občinske uprave, pri raziskovalnih ali podobnih iniciativah. Zanimiv je tudi del člena 38, kjer je med drugim prepovedano z referendumom črtati s statuta vse člene, ki zagotavljajo enakost slovenskega in italijanskega jezika, ter črtanje vseh pridobitev v prid Slovencev na področju občine, posebno pa tradicij, jezikovno izražanje v slovensčini in kulturnih pridobitev. Člen 61 na koncu še zagotavlja, da bo statut sam po odobritvi na razpolago v slovenskem in italijanskem jeziku. Medtem, ko so členu v prid Slovencev v sovodenjskem statutu rastreseni tu pa tam se pri statutu doberdobske občine pravica o rabi slovenskega jezika v glavnem osredotoči na glavne člene, ki so pravzaprav v samem uvodu statuta. Iz prvega člena je razvidno, da se misli uporabljati v vsakem slučaju dvojezični naziv Do-

berdò del Lago — Doberdob. V drugem členu se poimenuje dvojezično vse vasi in zaselke, ki tvorijo doberdobsko občino. V statutu (člen 3) je tudi predviden občinski prapor. Doberdobska občina je vedno zavračala prapor, ker ni hotela imeti samo italijanskega napisa, v členu pa je jasno napisano, da mora biti prapor dvojezičen in z grbom, ki je bil že odobren z dekretom Predsednika Republike dne 25.9.1989. Poleg tega se podčrtuje dejstvo, da je v uradnih in v vseh občinskih aktih prisoten tudi dvojezični pečat. V členu št. 4 doberdobski statut predvideva izobešanje italijanske, slovenske narodne zastave in zastave evropske skupnosti, vendar le v primeru važnejših komemoracij ali praznikov.

Prava duša statuta je po našem mnenju člen št. 6, kjer se v dvanajstih točkah zaobjame glavne in najbolj važne in pomembne cilje, ki si jih zastavlja občina in ki morajo biti seveda zajamčeni s statutom.

V tem členu je govora o civilnem, ekonomskem in socialnem razvoju občine, o garancijah, ki jih mora občina nuditi občanom na raznih ravneh s posebno pažnjo, do pravice do zdravstva, dela, razvoja otrok, zaščite ostarelih in prizadetih. V tem členu je tudi podčrtana skrb za okolje, in za preprečevanje onesnaženja. Statut predvideva tudi ohranitev zgodovinskih, naravnih, kulturnih in drugih posebnosti, ki so prisotne na ozemlju doberdobske občine. Dalje je predvidena podpora za razvoj rekreacije in amaterskega športa, poleg tega pa je podčrtana pomembnost prostovoljnih in kulturnih organizacij.

V podčlenu št. 9 in 10 je podčrtana pomembnost zgodovinske prisotnosti Slovencev na Krasu, predvsem na območju doberdobske občine in se zato občina obveže, da bo slovenski jezik enakopravno prisoten v vseh uradnih aktih in uradnih nastopih predstavnikov občine v vseh svojih odtokih. To pa, je izrecno podčrtano v statutu, je poglavitno za enakopravno ravnanje in enakopravnost pravic slovenskih in italijanskih prebivalcev občine. V naslednjem podčlenu se občina s statutom obvezuje, da bo ščitila in valorizirala slovenski jezik, hkrati pa bo polagala posebno pažnjo kulturnemu in jezikovnemu zakladu Slovencev in bo po svojih močeh prispevala k spoznavanju, strpnosti in prijateljstvu med Slovenci in Italijani. S členom št. 6 se direktno povezuje člen 8, kjer je govora o uporabi slovenskega jezika. V tem členu, ki je precej dolg, je zaobjeta raba slovenskega jezika v vseh dejavnostih občine, v vseh občinskih organih bodisi v notranjih kot v zunanjih stikih. Poleg tega je izrecno podčrtano, da je slovenski jezik polnopraven z italijanskim bodisi v pisni kot ustni obliki. Statut zagotavlja tudi uradno rabo slovenskega jezika in na ta način zajamči Slovencev pravico do rabe svojega materinega jezika tudi v odnosih do oblasti. Tretji podčlen pa se dotika dvojezičnosti v toponomastiki in v cestni signalizaciji. Ne smemo namreč pozabiti, da je doberdobska občina prva na Goriškem postavila dvojezične smerokaze in table ob vhodu vasi, čeprav volji italijanskih oblasti. Glede rabe slovenskega jezika, tudi v členu št. 16 je izrecno napisano, da vsi zapisniki bodo napisani v slovenskem in italijanskem jeziku. In še v členu 48, kjer je govora o Javnem branilcu, se obračajo na temeljne člene, kjer je govora o slovenskem jeziku, ki bi moral biti polnopraven tudi v tem primeru.

Treba je tudi pripomniti, da se bo statutov dotikal filter nadzorni organ, ki bo dokazal svojo demokratično zrelost po tem, da bodo dovolili rabo slovenščine ob italijansčini ali pa ne. V nekaterih občinah je nesmislen problem še sleherni priznavanje, da na teritoriju sploh biva skupnost, ali manjša ali, ki govori slovenski jezik.

BRANKO CARATAN (VJESNIK - Zagreb)

MARKO JARC

»Nacionalizmi in nacionalne identitete v bodoči Evropi«

Samoodločbo narodov je treba uskladiti z zajamčenimi manjšinskimi pravicami

V okviru tradicionalnega vsedržavnega praznika Unità je nedavno v Bologni potekala okrogla miza o "Nacionalizmih in nacionalnih identitetah v bodoči Evropi". Udeleženci iz desetih evropskih držav ter predstavniki glavnih italijanskih političnih strank so sodelovali v razpravi, ki se je že prvi dan osredotočila na aktualne razmere zavoljo vojne na Hrvaškem. Ves drugi dan simpozija je bil posvečen izključno "Jugoslovanski krizi in bodoči Evropi". Mikloš Vassarely, predsednik zunanje-političnega odbora madžarskega parlamenta, je opozoril, da doživljamo ravno kar trenutek, "ko Ferdinand potuje v Sarajevo".

Z uvodom je postregel v imenu prirediteljev Cesare de Piccoli, sicer evropski parlamentarec in član skupine za Jugoslavijo. Potem ko je priznal odgovornost Evrope za trajanje krize zastran nerazumevanja razmer, je terjal večjo stopnjo intervencionizma ES pri ustavitvi vojne na Hrvaškem.

Piccoli meni, da je odgovornost Srbije očitna: hrvaško ozemlje je zasedeno v imenu manjšinskih pravic, obenem pa je 80 odstotkov Albancev na Kosovu potisnjeno v položaj brezpravne manjšine. Jedro problema odkriva v ekstremistični ter do Evrope izolacionistični politiki srbskega nacionalizma, ki zavrača dialog.

Če se stopnjevanje vojne na Hrvaškem ne zaustavi, utegne vojna v daleč večjem merilu okužiti ZSSR. Zato je logika vojne nesprejemljiva. Pred veliko odgovornostjo naj bi ES pri reševanju krize segla po priznanju vseh jugoslovanskih republik.

Podpredsednik slovenske SDP Peter Bekeš je poudaril, da je izhodišče politične analize v očitnem dejstvu, da je Hrvaška žrtev vojne in da sleherni zamujeni dan pri ustavitvi sovražnosti grozi s preraščanjem spopadov v splošno vojno. Ugotovil je, da so v ZSSR šli s priznanjem republik veliko dlje, sicer pa v Jugoslaviji zvezne strukture sploh ne delujejo več. Opozoril je, da utegne kompromis s silami agresije privedi kot leta 1938 v Münchenu do prekipevanja vojne čez jugoslovanske meje.

Dr. Zlatko Lagumdžija iz Socialistične demokratične stranke Bosne in Hercegovine vidi rešitev v priznanju vseh republik. Krščanski demokrat Flaminio Piccoli, predsednik zunanje-političnega odbora italijanske poslanske zbornice, prav tako predlaga priznanje vseh republik, ki si tega želijo. Piccoli je poudaril veliko odgovornost Italije pri vsej zadevi in resno očital predsedniku vlade Andreottiju, da v času dramatičnega stopnjevanja spopadov v sosednji državi potuje na Kitajsko.

Avtor teh vrstic je v svojem nastopu pojasnjeval, kako je razpad večnacionalnih federacij logična posledica konca komunističnih režimov, ki jim je centralizem v gospodarski in politični sferi pomenil temeljno logiko ustroja. Iz te ugotovitve je izpeljal, da je priznanje novih držav nič drugega kot priznanje zgodovinske resničnosti ter opozoril, da to vključuje nesprenemljivost meja ter da poskusi nasilnega spreminjanja meja praktično pospešujejo fašizem. Manjšin ni mogoče zaščititi z zaokrožanjem etnično čistih prostorov, pač pa le z demokracijo ter z jamstvi za manjšinske pravice.

Naravnost buren odziv pri občinstvu pa je vzbudila zahteva Nikše Stipčevića z beograjske univerze po spremembah meja, da bi se oblikovale etnično čiste države. Splošno zavrnitev je doživel tudi stališče Srbske akademije znanosti Miloša Macure zoper vključevanje Evrope ter njegov ugovor zoper priznanje pravice do vpletanja v jugoslovanske zadeve katerikoli evropski instituciji.

Znani publicist in direktor CES-PI Giuseppe Boffa je pribil, da ni dvoma, da je za vso krizo odgovorna Srbija s svojo zamisljivo o Veliki Srbiji ter opozoril, da nerazumna vojna na Hrvaškem postavlja v dvom tako evropsko enotnost kot evropske institucije.

Crescendo

GRAFICENTER

POSOJILNICA OPČINE

*Od leta 1909 uspešno
delamo za vašo rast.
V osemdesetih letih smo
z vami zrasli tudi mi.*

...tudi v Trstu

Trg della Libertà, 5